ጠንቂ ግጭት ዶብ ኤርትራን ኢትዮጲያን

(ዝሓለፈ መድረኻትን ፣ በጺሖዎ ዘሎ ደረጃን)

ተዳለወ ብደበሳይ ነባራይ :

1ይ ኽፋል

ኣብ ዝሓለፈ ሰሙናት ብድምጺ ራድዮ ኣሜሪካ መደብ ትግርኛ ዝፍኖ : ቃለ መሕተት ምስ ፕረዝደንት ክልል ትግራይ ነበር ኣይተ ገብሩ ኣስራት (ደመኛ ጸላኢ ህዝቢ ኤርትራ) ንጉዳይ ኤርትራ ኣመልኪቱ ኣብ'ቲ መጽሓፉ ኣስፊርዎ ዘሎ መብርሂ ንክህበሉ ትሓቲቱ ምንባሩን ኣብ ቅርሕንትን ጽልእን : ኣብ ሕልምን ሓሶትን ዝተመርኮሰ ዝሃቦ መልሲ ዳርጋ ኩላትና ተኸታቲልናዮ ክንከውን ተስፋ እገብር : ስለዚ ከምቲ ናቱ ዕጀውጀው ዘይኮነ : ኣብ ጭቡጥ መወከሲና ተመርኩሰ ከም ኩሉ ኤርትራዊ ብፍቕሪ ሃገሩ ዝሓምም ገለ ክብል ክፍትን እየ : ትሕዝቶ ጽሑፈይ ከምቲ ኣብ ኣርእስተይ ጠቒሰዮ ዘለኹ ጠንቂ ግጭት ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን : ዝሓለፈ መድረኻትን በጺሖዎ ዘሎ ደረጃን ኮይኑ ኣብ 3 ክፋል መቓቒለ ከቕርቦ ክፍትን እየ : እንሆ 1ይ ክፋል ሰናይ ንባብ :

እዚ ሎሚ ልዕሊ 17 ዓመት ኣቑጺሩ ዘሎ (ካብ 19 ሓምለ 1997 ወራር ዓዲ ምሩግ) ምስሕሓብ ዶብ ኤርትራን ኢትዮጲያን ብሃንደበት ኣብ ግንቦት 1998 ዝመጸ ዘይኮነ ፣ ብኣጋ ብልዝብ ንምፍትሑ ቡዙሕ ጊዜን፣ ዓቅልን ዘሐኸነ፣ እንታይነት፣ ባህርያት፣ ናይ ክልተ መንግስታት ኣብ ኣተሓሕዛን ኣፈታትሓን ሓደ ጉዳይ (ሽግር) ፣ ዝተፈላለየ መርዳእታን፣ ጥሙሕን፣ ከምዘለዎም ኣጉሊሑ ዘርኣየ ኮይኑ ፣ ኣበዘን ክልተ መሰረታዉያን ኣረኣያታት ከፋፊልካ ክርአ ይከኣል።

ብወገን መንግስቲ ኤርትራ፣

ሓቅን ርትዕን ጨቢጠ፣ ብሓሶትን ማሕላን ከይተታለልኩ፣ ብጃህራን ፈኸ[illegible]ን ከይረዓድኩ ፣ ኣብ ልዑላውነት ሃገረይ ሕድገት ከይገበርኩ ፣ ንሰለማዉን ሕጋውን ፍታሕ ዘይሕለል ጻዕሪ እናካየድኩ ፣ ንመኸ[illegible]ን ነብሰ-ምክልኻ[illegible]ን ወትሩ ድልዎት:

ብወገን መንግስቲ ኢትዮጵያ ፣

ሓቅን ፍትሕን ረጊጸ፣ ኣደናጊረን ዓሊቔን፣ ኣግባዕቢዐን ኣፈራሪሀን፣ ንህዝቢ ኤርትራ ስዒረ ኣምበርኪከኸ ብሓይሊ ዘይመሬተይ ገቢተ፣ ኣፍደገ ባሕሪ ዘለዋ ረፓብልክ ክልል ትግራይ ክምስርት እኽእልየ ካብ ዝብል ዝንቡዕ ኣተሓሳስባ ዝነቐለ ከምዝኾነ በዚ ኣጋጣሚ ከዘኻኽር እፈቱ ፣

ዝምድና ኤርትራን፣ ኢትዮጵያ ኣብ ጉዳይ ዶብ ብፍላይ፣

መንግስቲ ኤርትራ ብመገዲ ረፈረንዱም ልዑላውነት ሃገር ብ24 ግንቦት 1993 ዳግማይ ብዝኾነ ተኣምር ክምዘይሕከክኽ ምስ ኣረጋገጸ፣ ፕረስደንት ሃገረ ኤርትራ ዝመርሖ ላዕለዋይ ልኡኽ መንግስቲ ኤርትራ ካብ 28 - 30 ሓምለ 1993 ናብ ኣዲስ-ኣበባ ዑደት ብምክያድ ፣ ምስ ሰብ ስልጣን ኢትዮጲያ ንናይ ክልቲኤን

ሃገራትን ህዝብታትን፣ ታሪኻውን ባህላውን ዝምድናታት ዘትርር፣ ንምዕራፍ ኩናት ዛዚሙ፣ በሰላታት ኵናት ንምሕዋይ ኣብ ቁጠባ ፣ ኣብ ሕርሻ ፣ ባህልን ትምህርትን ብምትሕብባር ንምስራሕ ፣ ብተወሳኺ ወደባት ዓሰበን ባጽዕን ንኢትዮጲያ ክፉታት ክኾና፣ ነቲ ኣብተን ወደባት ዘሎ መሳርሒታት ዘመናዊ ንምግባሩ ክሊቲኦም መንግስታት ብሓባር ክሰርሑ ስምምዓት ተፈራሪሞ : ኣብ ዝቕጽል ዓመታት ኣብ ካልኦት ጽላላት ከም ጸጥታን ምክልኻልን ብሓባር ንምስራሕ'ውን ተሰማመዑ :

በዚ ምኽንያት መንግስቲ ኤርትራ ኣብ ጉዳይ ዶብን፣ ካልኦት ሽግራትን፣ ካብቲ ንነዊሕ ዝጠመተ ስትራተጂ ከይወጻእካ፣ ዓውዓው ከይበልካ፣ ብልዝብን ሕዉነታዊ መንገዲን፣ ብደረጃ ግንባርን ፣ ላዕለዎት ሰበስልጣን መንግስትን፣ ክፍታሕ ይከኣልዩ ካብ ዝብል ጽኑዕ እምነት ብምሙርኳስ ኣብ ዘካየዶ ልዕሊ 10 ርክባት ማዕጾን ልብን ወየንቲ ከይተሓለለ ኳሕኲሑ'ዩ :

መንግስቲ ኢትዮጲያ

*ማዕጾን ልብን ወየንቲ ግን በቲ ዘይጭበጥ ሕልሚ፣ ዘይረዊ ሸውሃት፣ ናይ ዘይ መሬትካ ምግባት ሕሉፍ- ድሌት ፣ ንመንግስትን ህዝብን ኤርትራ ዕጽዋት ኢየን ነይረን ፣ ምኽንያቱ ግዳይ ናይዚ ዘይጭበጥ ሕልሚ ድቂ ምምስራት ኣፍደገ ባሕሪ እትውንን ረፓብሊክ ዓባይ ትግራይ **(መኒፈስቶ 1976)** ስለዝኾነ ፣*

እዚ ድቂ ሂወት ዘሪኡ፣ ስጋ ለቢሱ፣ ዝጭበጥ ምእንቲ ክኸውን የዐውት ተባህሉ ከም ስልትን ስትራተጂን ዝተወሰደ ምርጫ ኣብዘን ሰለስተ ነጥብታት ክጠቓለል ይከኣል፡፡

1. *ካብ ኤርትራ መሬት ገቢትካ ኣእማን ጨሪሕካ (ጠሪርካ) በይናዊ ዶብ ኣብ መሬት ምምልካት* ***(1992 - 1997)***
2. *ዝገበትካዮን ኣብ መጻኢ ክትግብቶ እትደሊ መሬት ኣብ ካርታ ኣስፊርካ ወግዓ ዊ ዶብካ ከምምኽኑ ምንጻር፣ መንግስቲ ኤርትራ ንኽኣምነሉ ምስግዳድ <u>ሓዲሽ ካርታ ክልል ትግራይ(1997) ብ23 ጥቅምቲ 1997</u> ብመገዲ ራድዮ ወያነ ሓዲሽ ካርታ ክልል ትግራይ ከምዝውጸ፣ ምስተገልጸ፡፡ መርገጺ መራሕቲ ወያነ ኣብ ልዕሊ ወግዓውን ዓለምለካኻውን ካርታ ናይ ክልቲኤን ሃገራት በዘን ሰለስተ መልእኽትታት ንተዓዘብ፡፡*

- *<u>ፕ. ክልል ትግራይ ኣይተ ገብሩ ኣስራት፡-</u> ብ21 ሕዳር 1997 ዝሃቦ መግለጺ፣ ዘዛርብ ጉዳይ ኣሎ ፣ ካርታ ናይ ኤርትራ ኣሎ ንሱ ግን ብዙሕ ቦታታት ናይ ትግራይ ስለዘጠቓልል ኣይንቕበሎን፡፡ ሕጂ ናይ ዘሎ ሽግር መንቀሊ ባድመ ኢዩ፣ ንሶም ናትና ኢዩ ዝብሉ፣ ዝሓረስዎን ዝዘርእዎን ኣብሪስናዮ ኣሎ*

- *ካልእ ጉዳይ ባዳ ኢዩ፣ መጀመርያ ኤርትራ ሒዛቶ ጸኒሓ ሕጂ ግን በዚ ኣበለ በቲ ሒዝናዮ ኣለና፡፡ ናይ ዓሰብ መስመር 51 ክ. ሜ. ካብ ባሕሪ ኢዩ ኤርትራ ሒዛቶ ዘላ ግን 71 ኬ.ሜ ኢዩ፡፡*

- *<u>ምክትል ፕ. ክልል ትግራይ</u> <u>ኣይተ ሃለቃ ጸጋይ በርሀ፡-</u> ንዶባት ዝምልከት ዋላ መንግስቲ ኢርትራ ናይ ጣልያን ካርታ ከም መወከሲ ክወስድ ዝብል እንተኾይኑ ክልል ትግራይ ኣይቕበሎን ፡፡ ኤርትራውያን ኣብ ትግራይ ክምድልየቶም ይነብሩ ይሓድሩን ኣለዉ፣ ትግራዎት ግን*

ኣብ ኤርትራ "ዓጋመ" እናተባህሉ እናተገፍዑን ኣብ ሒማቕ ኩነታት ይነብሩ ኣለዉ፡፡

3. *እዚ ኣብ ግብሪ ምእንቲ ክውዕል ፡ቅርቡነት ንዘተ እናኣርኣኻ ፡ ፍረ ዘይብሉ ቶጸራታትን ኣኼባታትን እናኣካየድካ፡ እቲ ሽግር ከም ናይ ታሕተዎት ኣማሓደርቲ እናኣምሰልካን፡ ንመንግስቲ ኤርትራ ተዳህልል፡ ኣብ መዉዳእታ ኣታሊልካን፡ ተመሳሲልካን ኣፈራሂካን፡ ምስዘይሰልጥ ሓይሊ ምጥቕም የዋጽእዩ ኣብዝበልካዮ እዋን ብሓይሊ ድልየትካ ምስግዳድ ስነ-ሞንት ሓይሊ ምጥቃም (ግንቦት 1998 - ሰነ 2000)*

<u>ንናይ ዶብ ሽግር ንምፍታሕ ዝተወሰደ ተበግሶታትን ፈተነታትን</u>

<u>ቀዳማይ ክፋል</u>

(ርክብ ክልትኤን መንግስታት ንምፍታሕ ሽግር ዶብ ብዘተን ልዝብን)

ግፍዕን ምትኽኻታኽ ወያነ ኣብ ዝተፈላለየ ዶባት ኤርትራ ኣብ ከባቢ ባድመ፡ (ብፍላይ ገዛ ሽሪፍን ደምበ ጨዓን) ኣብ ሽሸት፡ ኣብ መነኹሰይቶ ምስ ዓይጋን ኣሮሞን (ንኡስ-ዞባ ሰንዓፈ) ኣብ ላዕላይ-ዕንደሊ (ሰሜናዊ ቀ/ባሕሪ)፡ ኣብ 4 ዓድታት ንኡስ-ዞባ ኣኽራን፡ ክርአ ምስ ጀመረ፡፡ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ማእለያ ዘይብሉ ሰብኣዊ ግህሰት (ኣብይቲ ምፍራስ፡ ካብ ዕድታቶም ምብራር፡ ዝሓረስዎ መሬት ምብራስ፡ ኣብ ግራዉቶም ከይሓርሱ ምእጋድ) ምስ ወረደ፡ እዚ ጉዳይ ኣብ ዝኸፍአ ግጭት ከየምርሐ ኣንከሎ ብዕቱብ ተታሒዙ ምእንቲ ብሰለማዉን፡ ሕዉነታዉን፡ ኣገባብ ክፍታሕ መንግስቲ ኤርትራ ኣብ ርክባት ህግድፍን ወያነን እናኣልዓለ ዘይሕለል ጻዕ ርታት ኣካየደ፡ ግን ብሰንኪ ጥቑእ ኣጀንዳ ወያነ ፍረ ኣይተረኽበን፡፡

1. *10 ጥቅምቲ 1993 ኣብ ኣስመራ፡*
2. *20-21 ሓምለ 1994 ኣብ ኣዲስ ኣበባ*
3. *15-16 ለካቲት 1995 ኣብ ኣስመራ፡*
4. *27 ግንቦት 1995 ኣብ ኣዲስ ኣበባ*
5. *14 ሕዳር 1995 ኣብ ባጽዕ*

ድሕሪ 5ይ ኣኼባ ኣብ ባይታ ዝመጸ ለዉጢ ስለዘይነበረ ነባሪ ፍታሕ ንምርካብ ብደረጃ ዞባ ጋሽ-ባርካን ምዕራብ ትግራይን <u>6ይ ኣኼባ ካብ 20 - 22 ሚያዝያ 1997 ኣብ ሽረ</u> ተካየደ፡፡
እዚ ዝስዕብ ስምምዕ ድማ ተበጽሐ፡፡

1. *ብደረጃ ዞባ ብክልትኡ ወገናት ዝቐረበ ክስን ጥርዓናትን እተጻሪ ኮሚተ ክትቀዉም ፡*
2. *ኣብ ትሕቲ'ዛ ኮሚተ'ዚኣ ብንኡስ-ዞባን ወረዳን ደረጃ ካልኣይቲ ኮሚተ ቆይማ፡ ኣብ ከባቢ ሻምብቆን፡ ላዕላይን፡ ታሕታይን ጋሽ፡ ዘሎ ኩነታት ኣጽኒዓ ምስ መፍትሒ ሓሳብ ኣብ ላዕለዋይ ኮሚተ ከተቕርብ፡፡*

<u>7ይ ኣኼባ ካብ 8 - 9 ግንቦት 1997፡</u> ብመሰረት ስምምዕ ሽረ 4 ካብ ኤርትራ 3 ካብ ትግራይ 7 ዝኣባላታ ኮሚተ ኣብ ሻምብቆ ተመስረተት፡ ብዝተዋህባ ሓላፍነት መሰረት ካብ ገዛ ሽሪፍ ክሳብ ዓዲ ተኽላይ ናይ (40 ት. ኪ. ሜ) ዝርጋሐ ዘለዎ

ቦታታት መጽናዕቲ ብምኽያድ ጸብጻብ ኣቕረበት፡፡ ወከልቲ ኤርትራ ኣብ ግዜ መጽናዕቲ ብደዐ ዝመልአ ኣዘራርባ ቀጻሊ ዕንቅፋት ካብ ወከልቲ ወያነ የጋንፎም ነይሩ፣ ገለ ካባኡ ንምጥቃስ : " **መምጸኢና ንሕና ዝጨረሕናዮ ቦታታት ከነርእየኩም እሞ ህዝብኹም ካብኡ ካይሓልፍን ካብኡ ከግዕዝን ክንሕብረኩም ኢዩ"**

ወራር ዓዲ ምሩግ

ብ19 ሓምለ 1997 ንዓዲ ምሩግ ብሓደ ብርጌድ ዝኸውን ሰራዊት ወሪሩ ብምሓዝ ኣብኡ ዝነበረ ምምሕዳር ኤርትራ ኣፍረሱ፣ ናቱ ምምሕዳር ምስተኸለ ብዕለት 16 ንሓሰ 1997 ፕረሲደንት ኢሰያስ ናብ ቀ/ሚንስተር መለስ እዚ ጉዳይ ኣዝዩ ዘተሓሳስብን ምድፋር ልዑላውነት ኤርትራ ስለዝኾነ፣ ኣብ ካልእ ዘይድሊ ጎነጽ ከየምረሐ እንከሎ ንኽእለ፣ ናይ መተሓሳሰቢ መልእኽቲ ሰዲዱ፡፡ ቀ/ሚንስተር መለስ ግን ነቲ ቀንዲ ጉዳይ ጎስዩ ዝሓለፎ፡፡

ኩነታት ባዳ ከምዚ ከሎ ኣብ ከባቢ ባድመ ወተሃደራት ወያነ ኣብ ኤርትራውያን ዝቕመጡለን ዓድታት ብምእታዉ ግፍዒ ኣብ ልዕሊ ሰለማዊ ህዝቢ ብዝበኣሰ መልክዑ መስቀጸለ፣ ምምሕዳር ዞባ ጋሽ ባርካ ሰለስተ ኣባላቱ ንመቐለ ብምልኣኽ **8ይ ኣኼባ ብ23 ሓምለ 1997** ምስ መራሕቲ ወያነ ኣብ ትግራይ ምስ ሃለቃ በርሀ ጸጋይ፣ ኪሮስ ቢተዉ፣ በየነ መኩሩ ተራኺቦም ኣኼባ ብምኽያድ ኣብዘን ነጥብታት ተሰማምዑ፡፡

1. ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ስጋብ ናይ መጨረሽታ መልክዑ ዝሕዝ ህዝቢ ኣብ ኣብዘለዎ ክጸንሕ፡፡
2. ንናይ ዶብ ሽግር ቅልጡፍ መፍትሒ እተናዲ ካብ ክልቲኡ ወገናት 8 ዝኣባላታ ኮሚተ ክትቀዉም፣ 30 ሓምለ 1997 ቀዳማይ ክትራኸብ፡፡

9ይ ኣኸባ ብ31 ሓምለ 1997 ብመሰረት ስምምዕ መቐለ ኣብ ባድመ ርክብ ተኻየደ፡፡ ወከልቲ ክልል ትግራይ ካብ ስምምዕ መቀለ ወጻኢ ቅድመ-ኩነት ብምቕራብ እቲ ኣኼባ ብዘይ ፍረ ተበቲኑ፡፡

> እቲ ቅድመ.ኩነት ዝነበረ " ኣብዚ ኣኼባ ክንዝቲ እንድሕር ኰንና ነቲ ዝጠረርናዮ ቦታታት ቅቡል እልኩም እመኑሉ "

እዚ ከምዚ ኢሉ እንከሎ ፕ. ኢሰያስ ብ25 ነሓሰ 1997 2ይ ደብዳበ ኣብ ቀ/ሚንስተር መለስ ብምስዳድ እዚ ኣብ ዶብ ዘሎ ምስሕሓብ ኣብ ዘይድሊ ጎነጽ ከየምርሕ ብዝቐልጠፈ ፍታሕ ክናደየሉ ኣጥቢቁ ኣተሓሳሰበ፡፡ በዚ መሰረት ካብ ክልቲኤን ሃገራት ብላዕለዎት ሰብ ስልጣን ሓንቲ ናይ ዶብ ኮሚተ ቖይማ፡፡

ቀዳማይ ርክብ'ዛ ኮሚተ ብ13 ሕዳር 1997 ኣብ ኣስመራ ተኻይደ ኣብዚ ዝስዕብ ኣጀንዳ ተላዘበት፡፡ ትርጉም ዶባትን፣ ምሕንጻጽን፣ ከምኡዉን ንዕኡ ዘድሊ መካኒዝምን፡፡
ብሰንኪ እቲ እናበኣሰ ዝመጽእ ዝነበረ ወጥሪ ቅልጡፍን ጽዑቕን ኣኸባታት ናይ ሓባር ኮሚተ ኣድላዪ እንተነበረ ብሰንኪ ልኡም ተስትፍነት መንግስቲ ኢትዮጲያ ክሳብ 8 ግንቦት 1998 ርክብ ክካየድ ኣይተኻእለን፡፡

መንግስቲ ኤርትራ ናይ ዶብ ጉዳይ ብሕጋውን ብሰለማውን ኣገባብ ክፍታሕ ካብዘለዎ ጽኑዕ እምነት ተበጊሱ **ብ6 ሓምለ 1998** ኣብ ልዕሊ ኣባለት ሓይልታት ምክልኻል

ኤርትራ ፥ ብዕጡቃት ሰራዊት ወያነ መጥቃዕቲ ምስተፈጸመ፥ እቲ ወጥሪ ኣብዝለዓለ ጥርዚ በጽሑ ክንሱ ነታ ንእሽተይ ትረኣዮ ዝነበረት ጩራ ናይ ሰላም ምእንቲ ከይትጽልምት ላዕለዎት ሰብ ስልጣን መንግስቲ (ጀ. ስብሓት ኤፍሬም፥ ብ/- ነራል ኣብረሃ ካሳ ፥ የማነ ገ/ኣብ) ልኡኻቱ ንኣዲስ ኣበባ ሰደደ፡፡

ብዕለት 8 ግንቦት 1998 ኣብ ኣዲስ ኣበባ ኣብ ዝተኻየደ ርክብ፥

<u>ኤርትራ፥-</u> *ብመሰረት መግዛእታዊ ውዕላት ኣብዝቀልጥፈ እዋን ዶብ ኣብ ባይታ ተመልኪቱ እቲ ጉዳይ ንዘላኣለም ክዓርፍ ጸቂጣ ጠለበት፥*

<u>ኢትዮጲያ፥-</u> *ቅድሚ ሓምለ ንምሕንጻጽ ዶብ ዝምልከት ዝኾነ ይኹን ዘተ ክነካይድ ኣይንኽእልን ኢና ምኽንያቱ “ ኣቐዲምና ወከልቲ ክልላትን ፈደራላዊ መንግስትን ዘለዉዎ ናይ ተክኒክ ኮሚተ ክነቅዉም ስለዝኾን”*

ወከልቲ ኤርትራ ግን እቲ ተፈጢሩ ዘሎ ወጥሪ ግዜ ዘይህብ ስለዝኾነ እቲ ቆጸራ ሓጺሩ ኣብ መንጎ ሓደ ሰሙን ክካየድ ሓቲቶም፡፡ ብወከልቲ መንግስቲ ኢትዮጵያ ስለዝተነጽገ እቲ ኣኼባ ብዘይ ፍረ ተዛዘመ፡፡ ድሕሪኡ ዝሰዓበ ኩልና ክምንፈልጦ ብ6 ግንቦት ዝጀመረ ወተሃደራዊ ግጭት ክግታእ ዝኽእል ዝነበረ ብሰንኪ ምንሕንጋጥ ስርዓት ወያነ ኩናት 12 ግንቦት ተባረዐ ፥

ዘል.ኣለማዊ ክብርን ዝኽርን ንጀጋኑ ሰማእታትና !

ወትሩ ዓወት ንሓፋሽ !

ኣብ 2ይ ክፋል የራኽበና :

ተዳለወ ብደበሳይ ነባራይ :